

İLKİN BAŞAR ÖZAL

MUHAREBELERLE KISA DÜNYA TARİHİ

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde, toplumlararası etkileşimi artıran ve teknolojinin sürekli olarak gelişmesini sağlayan en ön plandaki iki olgu, ticaret ve savaş olarak karşımıza çıkmaktadır. Biri diğ erinin bazen nedeni bazen sonucu gibi görülmüş, bazen ise her ikisi öyle iç iç e geçmişlerdir ki, bu neden-sonuç ilişkisini kurmak bile imkansızlaşmıştır. Ama belki de reddedilemeyecek olan, savaşın ticaretten önce hayatımıza girmiş olduğudur.

Avcı-toplayıcı atalarımızın dünya üzerinde var olmalarından itibaren karın doyurma çabaları, aynı yeri kullanmak isteyenlerin arasında sürtüşmelere neden oldu. Tarım devrimi ile birlikte üretim havzalarının korunması ya da ele geçirilmesi zorunluluğ u bu sürtüşmelerin silahların konuştuğ u şiddetli dövüşlere evrilmesine yol açtı. Nihayetinde, ilk medeniyetlerin ortaya çıkışından bu yana yaşanan muharebeler, insanlık tarihinin dünya çapında ve her zaman var olan bir parçası olarak karşımıza çıktı. Savaş, tarihimizi şekillendirmede kilit bir rol oynadı. Muharebe-lerdeki alınan yenilgiler genellikle; kültürlerin, imparatorlukların ya da ulus devletlerin düşüşünü hızlandırdı. Yaş anan zaferler; toprak, insan ve kaynakların elde edilmesine yol açtı.

Yüzyıllar boyunca imparatorlar, krallar, komutanlar, generaller ve amiraller aynı hedefler ve zorluklarla karşı karşıya kaldılar: düşmanlarını alt etmek, diğ er tarafın zayıf noktasını tespit etmek, fazlaca kaynak toplamak, tuzağ a düşmekten kaçınmak ve üstün gelmek, bir de muharebelerin sonunda uğ ranılan yenilginin sonuçlarını hafifletmek kadar zaferin coş kusunu da dizginleyebilmek. Yüzyıllar boyunca ulaşım ve silah unsurları hem değ işti hem gelişti hem de uyarlandı. Mısır ile Hitit arasında yaşanan Kadeş Muharebesi'ndeki savaş arabaları, II. Dünya Savaşı'nda Afrika'daki tanklardan; Kore amiral Yi'nin kaplumbağ a gemileri, Amerikan İç Savaşı sırasında kıyasıya mücadeleye giren USS Monitor ve CSS Virginia'dan, Custer komutasında Little Bighorn'da mücadele veren 7. Süvari Alayı, Vietnam Savaşı sırasında yaşanan Ia Drang Muharebesi'nde bölgeye helikopter ile indirilen 7. Süvari Alayı'ndan; Sezar ile Alesia Kuşatması'na

katılmış Roma Lejyoneri, Çöl Fırtınası hareketinde görev alan Amerikalı piyadeden çok farklı görünebilir. Ama her birinin ortak bir özelliği vardır: tarihi değiştirme gücü.

Nesnel olarak bakıldığında, hiçbir muharebe; bir diğerinden ya da başka bir alandaki olaydan ya da alınan bir karardan, bağımsız, tecrit edilmiş, başlı başına ayrı bir mücadele değildir. Maalesef her birinin yaşanması, en son aşamada, iki nedene dayanmaktadır: imparatorların, politikacıların veya halkların diplomasi başarısızlığı ile kıt kaynaklar için rekabet etme hırısı.

Savaş ilkeleri, muharebe alanlarındaki mücadelenin yapı taşıdır; operasyonel, stratejik ve taktiksel hazırlıklar ile alınan kararlar bu ilkelere dayanmaktadır. **Amacın seçimi ve sürdürülmesi** savaşın ana ilkesi olarak kabul edilir. Tek ve net bir amaç, başarılı askeri operasyonların anahtarıdır. Siyasi ve askeri liderlikten, paylaşılan amaçtan, ortak ülküden, değerler ve grup bütünlüğünden kaynaklanan **moral gücün yüksek tutulması ve korunması**; azim, kararlılık ve iradeyi kuvvetlendirerek askeri ayakta tutar. **Taarruz eylemi**, bir komutanın; avantaj elde etmek, momentumu sürdürmek ve inisiyatifi ele geçirmek için uygulayacağı pratik yoldur. **Güvenlik**, hedeflere ulaşmak için gereken yerde ve zamanda hareket özgürlüğü veren bir operasyon ortamı sağlamaktır ve sürdürmektir. **Sürpriz faktörü**, kasıtlı olarak veya tesadüfen beklenmeyi yapıp düşmanda kafa karışıklığı yaratmaya yarar. İstenen etkileri, gereken yerde ve zamanda gerçekleştirmek için; fiziksel, entelektüel ve ahlaki kaynaklara dayanan üstün savaş gücünün, kararlı bir şekilde senkronize edilmesi **kuvvetin yoğunlaştırılmasını ve odaklanmasını** sağlar. Hedeflere ulaşmak için; insan gücünü, malzemeyi ve zamanı akıllıca kullanmak, **muharebe etkinliklerinde ekonomik davranışı** simgeler ki bu sayede beklenmeyen tehditler karşısında her zaman kullanılacak bir güç hazırda bulunabilir. **İşbirliği**, ekip çalışmasını ve savaşın her alanında; tehlikelerin, sorumlulukların, yüklerin, risklerin ve fırsatların paylaşımını sağlar. Savaşma gücünün ve hareket özgürlüğünün devamlılığının sağlanması mücadelenin **sürdürülebilirliğini** garanti altına alır. **Görev emir-komuta zinciri**, merkezi niyet ile merkezi olmayan uygulama birimlerini birleştirir. Tanımlanmış kısıtlamalar dahilinde; özgürlüğü, eylem hızını ve inisiyatifi teşvik eder. Astlara, görevleri ve bu görevler bağlamında “hangi” hedefe “neden” ulaşmaları gerektiği bildirilir. Astlar da daha sonra, görevlerini en iyi nasıl yerine getireceklerine, kendilerine verilen hareket özgürlüğü dahilinde karar verirler. Emirler, eylem özgürlüğüne izin vererek, yalnızca

niyet ve hedefleri belirlemek için yeterli ayrıntıya sahiptir. **Manevra**, rakibin savaş gücünün güvenlik açıklarına karşı güç uygulayarak inişiyatı ele geçirme girişimidir. Rakibi şok etmeyi ve sürpriz faktörünü kullanmayı amaçlayan manevranın en önemli özellikleri; momentum, tempo ve çevikliklerdir. **İstihbarat**, rakip hakkındaki bilgilerin toplanması, **savaş hilesi** ise bu bilgiler ışığında girişimlerde bulunarak rakibi olmaya inandırıp aldatmaktır. Aslında savaş daha başlamadan üstünlüğün ele geçirilmesi; disiplinli, eğitilmiş, teknolojik donanıma sahip, lojistik destek unsurlarının yeterli olduğu bir askeri gücün, sürekli olarak **bazır olma** durumunda tutulmasına bağlıdır. Bu ilkelerin uygulandığı muharebeler esas alındığında, insanın savaş alanlarındaki tarihsel süreci üç döneme ayrılmaktadır. Kılıç, barut ve tüfek.

Kılıç

Bireysel savaşçı, İlkçağ'da ve Ortaçağ süresince, muharebe alanına egemen oldu. Genellikle kalabalık ama disiplinden uzak ordular halinde savaştı. Antik Yunanistan'da Sparta'nın yükselişi; profesyonel, disiplinli ve ağır piyade gücünün, üstün sayılar karşısında neler yapabileceğini gösterdi. Bu güç, Büyük İskender'in Makedon falanksları ile doruk noktasına ulaştı. Daha sonra Romalıların yarattığı Antik çağın en eksiksiz ve en verimli profesyonel ordusu yüzyıllar boyunca Avrupa ve Akdeniz'in muharebe alanlarına hakim oldu. Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile askeri teknoloji ve profesyonellik geriledi. Sadece Normanlar ve Bizanslılar profesyonel asker geleneğini devam ettirdi. Orta Asya bozkırlarından gelen Türklerin ve Moğolların atlı-okçu savaşçıları; dayanıklılıkları, manevra kabiliyetleri, yetenekleri ve kararlılıkları ile Çin Denizi'nden Orta Avrupa'ya, Sibiryadan Hindistan'a kadar olan bölgede önlerine geleni yenerek güçlerini ortaya koydular. XIV. yüzyıldan itibaren, profesyonel ordular yeniden muharebe alanında görülmeye başladı. Agincourt'taki gibi, bu tür ordular sayısal olarak üstün bir düşmanı kesin bir şekilde yenebiliyordu.

Barut

Barut ve topçu, XIV. ve XV. yüzyıllarda muharebe alanlarında görülmelerinin ardından savaş tarzında devrim yarattılar. Komutanları, bu yeni ve yıkıcı derecede etkili teknolojiyle başa çıkmak için; kaleler inşa etmeye, yeni askeri taktikler geliştirmeye, yeni ordu teşkilatlanmaları

kurmaya ve yeni stratejik yaklaşımlar sergilemeye zorladılar. Orta Çağ'da ikincil bir rol oynayan piyade, topun küçültülüp bireysel olarak taşınabilir hale getirilmesiyle ortaya çıkan ağızdan dolma tüfek sayesinde muharebe alanındaki birincil rolünü yeniden kazandı. İlkel tüfek, çok sayıda askerin çabucak eğitilebildiği bir silah olarak muharebelerde büyük bir eşitleyici rol üstlendi ve kısa sürede Orta Çağ'ın pahalı silahlara sahip ve zırhlı şövalyesinin egemenliğini sona erdirdi. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda, ağızdan dolma tüfekler daha hafif ve daha isabetli atış yapabilir hale geldi. Bunun sonucunda; profesyonel, düzenli birliklerden oluşan kitlesel piyade orduları, devasa ve ardı arkasına dizilmiş hatlar halinde birbirlerine yakın mesafeden tüfek ve topla ateş ederek muharebe alanlarında boy gösterdiler. Bu ölümcül, yakın mesafeli çatışmalarda sadece bir avuç tüfeğin açtığı yayılım ateşi bir muharebenin sonucunu belirleyebilirdi.

Tüfek

XIX. yüzyılın ortalarında, ağızdan dolma tüfek, bir başka yüzyıl boyunca piyadenin ana silahı olarak kalan modern tüfek tarafından geride bırakıldı. Bunun etkisi ilk olarak, kitlesel piyadelerin ölümcül isabetli top ve tüfek ateşiyle parçalara ayrıldığı Amerikan İç Savaşı'nın kanlı muharebelerinde açıkça görüldü. XIX. yüzyılın ortalarında, ağızdan dolma tüfek, bir başka yüzyıl boyunca piyadenin ana silahı olarak kalan modern tüfek tarafından geride bırakıldı. Bunun etkisi ilk olarak, kitlesel piyadelerin ölümcül isabetli top ve tüfek ateşiyle parçalara ayrıldığı Amerikan İç Savaşı'nın kanlı muharebelerinde açıkça görüldü. Ve bir şey daha görüldü; savaşın topyekün bir hal alması. Artık muharebeler askerler arasında değil, toplumlar arasında yaşanmaya başladı.

XIX. yüzyılın sonunda makineli tüfeklerin icadı ve modern topçuğun gelişmesi, piyade taktiklerini durma noktasına getirdi. İlk olarak I. Dünya Savaşı'nın uzun süren yıpratma savaşına yol açtı. Ancak, uçak, tank ve mekanize savaşın ortaya çıkmasıyla birlikte II. Dünya Savaşı'nda, muharebelerin daha akıcı ve mobil hale geldikçe, piyadelerin esnekliği arttı böylece kitlesel piyade orduları yeniden canlandırıldı. Yine de, "uzay çağı"nda hassas bombardımanının ve hızlı hareket etmeye dayalı "mekanize taktiklerin" ortaya çıkmasına rağmen; Kore Savaşı, Vietnam Savaşı ve Körfez Savaşları gibi süreçler, alınan yerleri elde tutulmak ve zaferler kazanmak için hala "kanlı bedeller ödeyen piyadelere" ihtiyaç duyulduğunu gösteriyor. Ne demişler "piyadenin ayak basmadığı yer fethedilmiş sayılmaz."

Dünya Harp Tarihi içerisinde yaşanan muharebeler arasında en çok ilgi uyandıranları, en kanlı olanları ve son nokta (son direniş ya da son savunma da denilebilir) muharebeleridir. Kısa bir süre içerisinde o kadar insanın nasıl telef olduğu ya da son ana kadar inatla direnilerek bir savunma harbi yapıldığı kadar, bu muharebelerden çıkarılan derslerin neler olduğu ve sonraki muharebelere nasıl yansıtıldığı da merak konusudur.

Büyük İskender'in çarpıcı zaferleri, Mısır çöllerinden Hindistan sınırlarına kadar uzanan bir imparatorluğa birleştirdi. Kuzey Yunanistan'daki Makedonya kökenli İskender'in babasının imparatorluğunu dünya lideri bir güç haline getirme hırsları, tüm Doğu Akdeniz'i ve İran'ı amansız bir savaşa sürükledi. Büyük İskender'in **MÖ 333**'teki **İssus Muharebesi**, vahşiliğiyle hatırlanan bir muharebedir. İskender, orduları sahadayken tam zaferden daha azını kabul etmeyen, uzlaşmaz bir savaş lideriydi. İskender, araziyi kullanarak iyi eğitilmiş ve donanımlı hoplitleri ile süvarileri sayesinde açık alanda Persleri mağlup etti. Ardından İran'a yürüdü. Pers İmparatorluğu'nu çökerterek Orta Doğu'daki hakimiyetini sağlamlaştırdı. İssus Muharebesi'ne katılan her iki taraftan yaklaşık 27.000 kişi bir sonraki güneşin doğuşunu göremedi.

MÖ 216 Cannae Muharebesi, Roma cumhuriyeti ve onun savaş makinesinin yaşadığı en kötü yenilgi olarak tarihe geçti. Romalı komutanlar Lucius Paullus ve Gaius Varro, araziyi, birliklerinin kuvvetini ve havayı kullanan Kartacalı Hannibal tarafından ağır bir yenilgiye uğratıldılar. Hannibal gelmiş geçmiş en büyük askeri taktik ustalarından biri olarak kabul edildi. Alpleri geçip İtalya'nın büyük bir bölümünü fetheden Hannibal ile yüzleşmek zorunda kalan Paullus ve Varro, Kartaca ordusuyla Cannae'de karşılaştıklarında Roma'nın onurunu kurtarmak için aceleci davrandılar. Kanatlarını tehlikeli bir şekilde açık bıraktıklarını gören Hannibal, Romalılar yarım daire içine çekip kuşattı. Dış safları sürekli olarak yıprandı, hayatta kalanlar geri çekilip bir araya geldiler ve sonunda hepsi durdukları yerde öldürüldüler. Muharebenin sonunda iki tarafın toplam zayıyatı 75.000'e yakındı.

MÖ 201 Red Cliffs Muharebesi, dünya harp tarihinin en büyük savaş hilelerinden birine sahne oldu. Kuzeyli ve güneyli savaş lordları, ülkenin kaderini belirlemek için karşı karşıya gelmişti. Güneyli savaş lordları Liu Bei ve Sun Quan'ın müttefik kuvvetleri, adil bir dövüşte kuzeyli Cho

Cho'ya karşı hiç şansları olmayacağını biliyorlardı. Bir savaş hilesine başvurdular. Küçük bir çatışmadan sonra Bei ve Quan teslim olmak istediklerini söyleyip görüşmelere büyük gemilerini gönderdiler. Bazılarını ateşe vererek içine gönderdikleri Cho Cho'nun tüm filosunu yakarak imha ettiler. Kesin sayı bilinmemekle birlikte muharebede ölenlerin sayısı yüz bünlerle ifade edilmektedir.

612 Salsu Muharebesi, askeri tarihin en ölümcül açık alan çatışmalarından biri olarak tüyer ürpertici bir üne sahiptir. Kore krallığı Goguryeo ile Çin'in işgalci orduları arasında yaşanan muharebe, Kore'nin kuzey ovalarında başladıktan birkaç saat sonra ortaya çıkan ölü sayısı dudak uçuklatacak düzeydedir. Sui hanedanı yönetimindeki Çin İmparatorluğu, iç siyaset üzerindeki hakimiyetini güvence altına almak için genişleme eğilimindeydi. Çinliler geleneksel olarak hem askeri hem de siyasi açıdan Korelileri daha zayıf gördüğünden, küçük Kore krallıklarının topraklarını fethetmek için mükemmel bir alan olarak görüyordu. Bir milyondan fazla Çinli asker, imparatorluklarının o güne kadar teşebbüs ettiği en büyük kara istilalarından birini gerçekleştirmek için Kore yarımadasının kuzeyindeki Goguryeo krallığı üzerine yürüdü. Koreli General Euji Mundeok, işgalcilere karşı kazanma şansı olmadığını biliyordu, bu yüzden doğanın gücünden yararlandı. Geri çekilerek istilacıların istediği yere gelmesini sağladı. Korelileri yakalamaya çalışan Çinliler, suyu sığ olan bir nehirle karşılaştılar ve hemen geçmeye başladılar. Bilmedikleri nehrin yukarısında bir baraj inşa edilmiş olduğuydu. General Euji, tam da Çinliler nehrin ortasındayken barajın kapaklarını açtırarak vadiden aşağı akan dev bir su dalgası yarattı. Su o kadar hızlı hareket etti ki Çinlilerin tepki verme şansı yoktu. Çinli savaşçıların çoğu hantal zırhları içinde boğuldu. Geriye kalanları da, Kore süvariler katletti. Kaçabilenleri de takibe alan Koreliler Liadong Yarımadası'ndaki Çin-Kore sınırına kadar kan ve ölüm izi bıraktılar. Muharebenin Çin'e maliyeti 300.000 ölüydü.

İngiltere Kralı Günah Çıkartıcı Edward ölmüş ülkesinin tahtını üzerinde hak iddia edenlerle baş başa bırakmıştı. 1066 **Stamford Köprüsü Muharebesi** de bu iddialaşmanın bir sonucuydu ve ilginç bir direniş hikayesiyle anılmaktadır. Edward'ın eşinin akrabalarından Harold, İngiliz tacını başına geçirmişti ancak hiç rahat değildi. Edward'ın ölmeden önce tahtı kendisine söz verdiğini söyleyen Normandiyalı William güneyden bir istila hazırlığındaydı. Harold bununla ilgilenirken tahtta hak iddia eden Viking Kralı Harald Hardrada'nın da kuzeyden ülkeyi işgal ettiğini ve

York'u ele geçirdiğini öğrendi. Harold kuzey ve güney tehditleri arasında bir seçim yapmalıydı. Kuzeyi seçti ve süratle Viking istilacılarının üzerine yürüdü. Bunu beklemeyen Hardrada, ordusunun üçte birini Ouse nehri civarlarında bırakmasının bedelini ağır ödeyecekti. Harold'ın çoğunluğu süvari olan kuvvetleri, kendilerine katılanlar ile birlikte 25 Eylül sabahı York'a ulaştı. Hardrada'yı tamamen gafil avlayarak Stamford Köprüsü'ne yürüdü. Harold'un ordusu Vikinglere saldırdı ve onları hemen mahvetti. Öldürülmeyenler hemen zırhlarını giyip savunma hattı oluşturmak için mücadele ettiler. İngilizleri geri tutmak için bir çember oluşturmayı başardılar, ancak sürpriz saldırı sayılarını çok azaltmıştı. Harold'un ordusunun ilerlemesi, köprünün dar boğaz noktasındaki bir engel nedeniyle durdu. Yolu tıkayan, büyük bir balta ile tek başına ayakta duran isimsiz bir Viking savaşçısıydı. Kendisini geçmeye çalışan Harold'un birliklerine karşı yalnız başına meydan okuyan Viking, direniş gösterdiği bir saatten fazla sürede 40'a yakın İngiliz askerini öldürdü. Savaşçıyı yüz yüze yenemeyen Harold'ın adamları, köprünün altından gizlice ilerleyerek Viking'i kasıklarından ölümcül şekilde yaraladılar. Nihayet İngiliz askerleri ilerleyebildi. Ardından Kuzeylilerin oluşturduğu kalkan duvarına saldırdılar. Göğüs göğüse çatışmalarda Vikingler direndiler ama çok geçti. Harald Hardrada boğazına saplanan bir okla öldürüldü ve Harold'ın Vikinglere yardım eden hain kardeşi Dük Tostig de muharebe alanında öldürüldü. Tek başına direnen Viking aslında Hardrada'ya kaçabileceği zamanı kazandırmıştı ancak Viking kralı adamları ile kalıp savaşmayı seçmişti.

Moğol ordusu, Orta Asya'dan kopup gelerek İran üzerinden geçip Abbasi Halifeliği'ni tehdit ediyordu. Arap çölünün ortasında altın bir vaha olarak oturan Abbasilerin başkenti Bağdat, Moğol hükümdarı Hülagu Han'ın gözardı edemeyeceği kadar cazip bir hedefti. O güne kadarki en büyük Moğol ordusuyla **1258** yılında **Bağdat Kuşatması**'na başladı. Abbasiler kurtulmak için her şeyi denediler ama olmadı. Sonunda Moğollar direnişi kırdılar. Moğollardan önce Bağdat, büyük kütüphanesi Batı dünyası tarafından kısıncılan bir bilgi ve kültür merkeziydi. Moğollar arkalarında yanmış harabelerden başka bir şey bırakmadan uzaklaştılar. Çeşitli kaynaklardaki verile birbiriyle uzlaşi içinde olmasa da en 200.000 en fazla 800.000 kişinin Moğol yıkımında hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir.

İngilizler dünya çapında birçok kanlı muharebeye katılmışlardı. Güller Savaşı'nın (1455 – 1485) en önemli çarpışmalarından da biri olan **1461**

Towton Muharebesi, İngiliz topraklarında bugüne kadar yaşanmış en kanlı muharebe olarak tarihe geçti. Lancaster ve York hanedanlarının, Yorkshire'ın dondurucu soğuşunda birbirlerine girdiği mücadelede yaşanan göğüs göğüse çarpışmalarda, kar kaplı muharebe alanı kan kırmızıya boyandı. Muharebenin sonunda; Lancaster hezimete uğradı, Edward ilk Yorklu kral olarak güç kazandı ve yaklaşık 30.000 kişi buz tutmuş Yorkshire toprağında hareketsiz yatıyordu.

1709 Malplaquet Muharebesi; İngiltere, Prusya, Avusturya ve Hollanda'nın bir araya gelmesi ile kurulmuş bir ittifakın, Fransa ve Bavyera'ya karşı giriştiği çatışmaydı. İspanya Veraset Savaşı'nın bir bölümünü oluşturan muharebe, tüm mücadelenin en kanlı çatışmalarından biri ve aynı zamanda XVIII. yüzyılın en ölümcül olanıydı. Muharebe, gürleyen top sesleri ve tüfeklerin açtığı yaylım ateşlerinin kreşendosu altında yaşandı. Taraflar muharebe alanında bazen öyle kilitlendiler ki birçok asker dost ateşine maruz kaldı. Fransızlar, Avusturya ve Hollanda kuvvetlerini biçti, İngilizler de Fransızların merkezine darbe indirdi. Fransızlar dağınık bir şekilde çekilirken İttifak askerlerinin onları takip edecek gücü kalmamıştı. Malplaquet, ağızdan dolma tüfeklerin geniş ölçekte kullanılmasının faydasının anlaşıldığı ve komutanları, mevzi tutmanın saldırmaktan daha kolay olduğuna ikna eden bir muharebeydi. Her şey bittiğinde, toplamda 32.000 asker hayata veda etmişti.

1813 Leipzig Muharebesi, I. Dünya Savaşı'ndan önce bir muharebede en fazla insan gücünün karşı karşıya geldiği en büyük çatışmaydı. Napolyon Bonapart'ın karşısındaki büyük koalisyonda; Prusya, İsveç, Rusya ve Avusturya direnmeye kararlı bir şekilde bir araya gelmişlerdi. İki tarafında toplam askeri gücü 600.000'den fazlaydı. Napolyon, koalisyon güçlerini parça parça yok etmeye dayanan bir planla hareket etti ancak kırsal bölgede elde kazandığı küçük çaplı zaferlerinin devamı gelmedi. Fransız birlikleri düştükleri tuzaktan kurtulamadılar ardından da istihkâmcıları tarafından yanlış zamanda gerçekleştirilen bir patlama nedeniyle çoğu ya öldü ya da esir düştü. Napolyon, kariyerinde ilk kez, muharebe alanında böylesine bir yenilgi almıştı. Tarafların hayatını kaybeden askerlerinin sayısı 120.000 civarındaydı.

Temmuz 1916'ya gelindiğinde, I. Dünya Savaşı yaklaşık iki yıldır her iki taraf için de bir ilerleme olmaksızın devam ediyordu. İngiliz Ordusu'nun en üst düzey komutanı Sir Douglas Haig, bu çıkmaza bir çare bulduğunu düşünüyordu: Devasa bir topçu ateşi, Alman ordusunu tam

anlamıyla yok edecek ardından da Müttefik kuvvetler ara bölgeyi geçip Almanların arta kalanlarını yok edip kolay bir zafer kazanacaklardı. Plan uygulamaya kondu. Ve askeri tarihin en kanlı katliamlarından biri başladı. Topçu barajından kurtulan Alman makineli tüfekleri, Müttefik piyadelerine acımasızca ölüm kustu. **1916 Somme Muharebesi** nihayet sonuçlandırıldığında, zayıf hanesine 1.000.000 asker daha eklendi.

1942–1943 Stalingrad Muharebesi, Sovyetler Birliği'nin kaderini ve Hitler'in "lebensraum"unun (yaşam alanı) batı Rusya'daki geleceğini belirleyen muharebeydi. Hitler'in Stalingrad'a olan takıntısı bütün taktik ve stratejik anlayışlara adeta bir meydan okumaydı. Şehir, bir traktör fabrikası ve Führer'in en büyük düşmanı Stalin'in adı dışında çok az stratejik değere sahipti. Muharebenin ortalarına gelindiğinde Nazi zaferi kesin görünüyordu. Ancak Alman ikmal hatlarının uzaması, soğuk hava şartları ve General Georgi Zhukov dengeleri alt üst etti. Sert içki içen ve ağzı bozuk olan Zhukov, taviz vermeyen bir komutan ve faşist işgalcileri yenmek için Kızıl Ordu'nun ihtiyaç duyduğu lider. Zhukov, zayıf noktadaki Alman hatlarını parçaladı, Alman birliklerini Stalingrad çevresinde etkili bir şekilde kuşatarak onların Rusya'daki Alman ordusunun geri kalanıyla olan bağlantısını kesti. Alman VI. Ordunun komutanı General Paulus, Hitler'in izin vermemesine rağmen Kızıl Ordu'ya teslim oldu. 1942 Ağustosundan 1943 Şubatına kadar yaşanan ve Stalingrad'ı harabeğe çeviren muharebenin her iki taraf için bilançosu toplamda yaklaşık 2.000.000 personeldi.

Bu kanlı muharebeler kadar, cesurca gerçekleştirilen son nokta direnişleri de savaş tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Birçoğu kendisinden sonra gelen benzer savunmalara esin kaynağı olmuştur. Hem saldıranlar hem de savunular, önceki benzer muharebe ve kuşatmalardan edilen tecrübeyi ve dersleri sahaya yansıtmaya çalışmışlardır.

Pers kralı Xerxes'in MÖ 480'de Yunanistan'ı işgal etmesi Yunan şehirlerini savaşta birleşmeye zorladı. Sparta kral Leonidas, 300 Spartalı savaşçı ve bazı destek verenlerle birlikte dağlar ve deniz arasındaki Thermopylae adlı dar bir geçidi savunmayı seçti. Saldırıya geçen Pers ordusu kalabalık asker sayısını işlevsel olarak kullanamadı. Yunanlıların uzun mızraklarıyla tıkadıkları geçidin önünde teker teker öldürüldüler. İki gün sonra bölge yerlilerinin birinden öğrendikleri bir patikayı kullanan Persler Yunan kuvvetlerinin arkasına sarkmayı başardılar. Spartalı savaşçılar bu dezavantaja rağmen kaçmayı reddettiler ve savaşmaya devam ettiler. Sonunda, Pers

ok dalgalarına hedef olarak hayata veda ettiler. **Thermopylae Muharebesi**, muharebe alanının seçiminin ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından harp tarihinde değerli bir örnek olarak bugün dünya çapındaki askeri okullarda öğretilmektedir.

1189 Koromo Nebri Muharebesi, harp tarihinin en ilginç çatışmalarından birine sahne oldu. Kendi ağabeyiyle yaşadığı çatışmada mağlup olan efendisi intihar etmek için kalesine çekilirken, ona zaman kazandırmak isteyen savaşçı keşiş Saito Musashibo Benkei, Koromogawa asma köprüsünde tek başına direniş sergileyerek bütün bir orduyu durdurdu. Benkei'ye yaklaşmanın ölümcül olduğunu anlayan düşmanları uzaktan attıkları oklarla onu durdurabildiler. Saito Musashibo Benkei, hayatını kaybetmeden önce 300'den fazla saldırganı öldürmüştü.

1527'de İsviçreli Muhafızların son direniş Papa'nın hayatını kurtarmıştı. Olay, İmparator V. Charles'ın (Şarlken) Fransız işgalcileri yendikten sonra, askerlerinin maaşlarını ödeyemeyeceği öğrenmeleri üzerine başladı. Bu duruma kızan askerlerin binlerce kişi isyan ederek, hazinelerini yağmalamak ve Papa VII.Clement'i öldürmek için Roma'ya yürüdüler. İsyancılar şehri yağmaladıkça, Sayıca az olmalarına rağmen İsviçreli Muhafızlar, şehri yağmalayan isyancılara karşılık verdiler. Sadece 183 kişiden oluşan İsviçreli Muhafız birliği, Aziz Petrus Bazilikası'nın merdivenlerinde isyancı askerlere karşı bir savunma hattı kurarak Papa'nın kaçmasına yetecek kadar uzun bir süre tutunmayı başardılar. Roma'da 12.000'e yakın insan öldürüldü. Bu katliam ve isyan, İmparator ile Katolik Kilisesi arasındaki ilişkiye onarılamaz bir şekilde zarar verdi.

1863'te Meksika'nın Puebla Kuşatması sırasında Fransa, Yabancı Lejyon Alayı'nın 3. Bölüğünün koruması altında Veracruz'a bir malzeme sevkiyatı gönderdi. Görevi III.Napolyon'un seferini desteklemek bölük, Lejyon'un resmi olmayan sloganının temeli olacaktı: "Lejyoner ölür, ama asla teslim olmaz". Yüzbaşı Jean Danjou ve bölüğü, bir Meksika kuvveti tarafından pusuya düşürüldüğünde, Fransız birlikleri yakındaki bir çiftliğe çekilince on saatten fazla sürecek bir kuşatma başladı. Lejyonerler sırtlarını duvara yaslayarak ayakta sadece beş kişi kalana kadar savaştılar. Silahlarına süngü taktılar ve "Yaşasın Fransa!" diye bağırarak hücum ettiler. Son ikisi ancak; alay sancağını ve silahlarını korumak, ölümlerini taşımak ve yaralı teğmenlerini tedavi ettirmek için teslim olmalarını müzakere ettiler. Fransız Yabancı Lejyonu, her yıl **Cameron Muharebesi**'nin yaşandığı 30 Nisan'ı Camaeron Günü olarak kutlayarak bu yiğit çabayı onurlandırmaktadır.

Amerikan 7. Süvari Alayı ile Lakota Sioux, Kuzey Cheyenne ve Arapaho kabileleri arasında yaşanan **1876 Little Bighorn Muharebesi**, Amerikan Yerlileri ile yapılan Büyük Sioux Savaşı'nın bir parçasıydı. Yerlileri Büyük Sioux Rezervasyonu'na geri dönmeye zorlamak için harekete geçen kuvvetlerden biri de George Armstrong Custer komutasındaki 7. Süvari Alayıydı. Custer, görev bölgesine geldiğinde kuvvetlerinin tespit edildiğine inanarak derhal ilerleme emri verdi. Yaklaşık 8.000 Kızılderili savaşçısıyla karşı karşıya kalan Custer ve 7. Süvari Alayı, kabile şefi Çılgın At'ın komutasındaki Kızılderili savaşçıları tarafından kuşatılarak ok ve mermi yağmuruna tutuldu. Custer adamlarına atlarını vurmalarını ve bedenlerini bir duvar oluşturacak şekilde istiflemelerini emretti, ancak bu koruma yetersiz kaldı. Bir saat içinde Custer ve adamları son direniş noktalarında hayatlarını kaybettiler.

1877 Shiroyama Muharebesi, sadece standart bir çatışma değil aynı zamanda Japonya'da bir dönemin kesin olarak kapanmasının da simgesidir. 1860ların ortalarından beri devam eden Meiji Rstorasyonu ile Batılı bir görünüm kazanmaya başlamış olan Japonya'da, ordu yapılanması da değiştirilmişti. Böylece Şogunluğun gücü kırılarak Samurayların egemenliğinin sonuna gelinmişti. Samurayların yeni emperyalist hükümete karşı ayaklandığı Satsuma İsyanı'nın son muharebesinde, Efendi Saigo Takamori ve 350 samurayı, yeni Japon İmparatorluk ordusunun yaklaşık 30.000 kişilik modern silahlara sahip birlikleriyle çevrildi. Samuraylar, okları ve katanaları (kılıçları) ile savaştılar. Ancak sonunda bir topçu bombardımanına yenik düştüler. Samurayların son direnişi de çökünce isyan bastırılmış oldu.

Koloni kurma niyetindeki İngiliz kuvvetleri Güney Afrika'daki Zulu ülkesini işgal etti. Zulu kralı Cetshwayo'nun ordusunun savaş yeteneklerini küçümseyen İngilizler, Isandlwana'da yaklaşık 1.700 adam kaybettiler Buffalo Nehri'ni geçen Zulu Ordusu, Buffalo Nehri'ni geçerek Rorke's Drift'e doğru ilerledi. **1879 Rorke's Drift Muharebesi**'de kalabalık Zululara karşı bir avuç İngiliz askerinin verdiği savunma mücadelesine dayanmaktaydı. Kurdukları depo ve hastaneçevresinde; mısır çuvaları, konserve kasaları ve peksimet kutularından oluşturdukları derme çatma barikatları kullanan 139 İngiliz askeri, 12 saat boyunca 4000 Zulu savaşçısına karşı mevzilerini savundu. Savaşamayacak kadar yaralı olan İngiliz askerleri bile silahların yeniden doldurulmasına ve mühimmat dağıtılmasına yardımcı oldular. Zulular sonunda geri çekildiler ve arkalarında 400 ölü bıraktılar. Aslında

İngiliz askerlerinin cephanesi neredeyse bitmek üzereydi hatta - Zulular başka bir saldırı düzenleseler, büyük olasılıkla İngiliz hattını yarıp geçeceklerdi. Bu son direnişte gösterilen başarı, İngiliz yönetimi tarafından bölgedeki diğer başarısızlıkları perdelemek için kullanıldı.

İngilizler Hindistan'ı ellerinde tutmak için mücadele ederken kontrol edemeyecek kadar büyük olduğunu ve giderek daha sorunlu hale geldiğini anladılar. **1897 Saragarhi Muharebesi'**nde o zamana kadarki en büyük meydan okumalardan biriyle karşı karşıya kaldılar. Bugünkü Pakistan'ın bir parçası olan o zamanki Hindistan'ın Kuzey-Batı Sınır Eyaleti İngiliz yönetimini reddeden Peştunlar tarafından işgal edildi. Peştunlar, İngiliz kaleleri arasındaki iletişimi kesmek için Saragarhi'deki muhabere karakoluna bir saldırı başlattı. Karakolda 36. Sih Alayından sadece 21 kişi görev yapmaktaydı. Bir yandan her yere yaşananları mesaj geçerken bir yandan da yaklaşık 10.000 Peştun savaşıncısının saldırılarına karşı tüm cephanelerini kullandıktan sonra göğüs göğüse çarpışmaya devam ederek konumlarını ölümüne savundular. Son Sih askeri de yere düştüğünde karakolun çevresinde ve içinde toplam 600 Peştun cansız yatıyordu. Peştun ayaklanması iki gün sonra bölgeye gelen takviyelerin ağır topçu ateşi altında ezildi. 36. Sih Alayı, her yıl 12 Eylül'de muharebeyi ve hayatını kaybetmiş yoldaşlarını anmaya devam ediyor.

Ertuğrul Koyu, Çanakale Muharebeleri sırasında Seddülbahir bölgesinde, İtilaf İngilizlerin çıkarma harekâtı düzenledikleri 5 koydan biridir. 25 Nisan 1915 günü Gelibolu Yarımadası'nda Ertuğrul Koyu'na çıkarma yapan 3000 askerden oluşan İngiliz kuvveti birden açılan karşı ateşle durmak zorunda kalmıştır. İngiliz Generali Nepier, karşılarında bir tümen bulunduğunu sanarak hemen ona göre tertibat almıştır. Taraflar arasındaki çatışma sırasında gösterilen Türk direnişi yaklaşık 10 saat sürmüştür. Her şey sona erdiğinde İngilizler gördüklerine inanamazlar. Yaklaşık 6 taburluk çıkarma kuvvetini durduranlar 26. Piyade Alayı, 3. Tabur, 10. Bölük, 1. Takım komutanı Ezinelî Yahya Çavuş ile emrindeki 67 Mehmetçiktir. Yahya Çavuş ve kader arkadaşlarının ölümü hiçe sayan direnişleri, çıkarma kuvvetlerine bir daha telafi edilemeyecek zaman kaybına neden olmuş ve bölgedeki ilerleyiş yavaşlamasını sağlamıştır. Bugün **Yahya Çavuş direnişinin** yapıldığı yerde şehit düşmüş olan Yahya Çavuş ve adamlarının şehitliği ve sahilde de İngiliz birliklerinin mezarları bulunmaktadır.

Hitler'in SSCB'yi işgali için 1941 yılında başlattığı Barbarossa Harekâtı'nın ilk muharebelerinden birinde Sovyet birlikleri ve Rus siviller, II.

Dünya Savaşı'nın en cesur “son direniş”lerinden birini ortaya koydular: **Brest Kalesi Savunması**. Mihver kuvvetleri, Belarus'un (Beyaz Rusya), Rusya-Polonya sınırındaki Brest Kalesi'ne sürpriz bir saldırı düzenleyerek Sovyet kuvvetleriyle ilk büyük çatışmayı 22 Haziran 1941'de başlattı. Kalenin içindeki 9.000 Sovyet askeri, sınır muhafızları ve NKVD (KG-B'nin atası) görevlilerine ek olarak, silahları yeniden doldurarak, yiyecek sağlayarak ve hatta savaşarak yardım eden askerlerin ailelerinden 300 kişi vardı. Sovyetler, hem Almanlara ağır kayıplar verdirdiler hem de kaledeki savunma pozisyonlarını geliştirdiler. Kale yedi günlük muharebenin ardından 29 Haziran'da düştü. Sovyet kuvvetleri 2.000 adam kaybetti ve yaklaşık 7.000 Sovyet direnişçisi de esir alındı. Brest Savunması Sovyet direnişinin bir sembolü olarak kaldı. Bu muharebe aslında iki şeye işaret ediyordu: Birincisi Almanlar Rusya'yı ele geçirmeye kararlıydı, ikincisi ise işleri hiç de düşündükleri kadar kolay olmayacaktı.

Pearl Harbor'dan bir gün sonra başlayan **Wake Adası direnişi**, Amerikalıların kararlılığının göstergesiydi. 8 Aralık 1941 günü Wake Adası'ndaki Amerikan Pasifik karakolu ilk olarak yaklaşık 30 Japon uçağının saldırısına uğradı. Ardından Japon amfibik harekâtı başladı. Ancak Amerikan Deniz Piyadelerinden, denizcilerinden ve sivillerden oluşan küçük bir birleşik güç, Japonların ilk çıkarma girişimini savuşturdu. Üstelik iki muhrip batırdı ve bir kruvazöre de hasar verdi. Japonların ardı arkası kesilmez saldırılarına tam iki hafta direndiler. Japonlar ancak 23 Aralık'ta adayı almayı başardılar ama aralarından 1.000'e yakını hayatını kaybetmişti.

1942 Pasir Panjang direnişi sırasında; Malayalı İngiliz ve Avustralyalı askerlerden oluşan yaklaşık 1.400 kişilik bir Müttefik kuvveti, Singapur'u kurtarmak için 13.000 Japon askeriyle savaştı. Saldırının son saatlerinde Malayalı Teğmen Adnan Bin Saidi, sadece 42 kişilik müfrezesini binlerce Japona karşı yönetti. Sağ yakalandıktan sonra işkence gördü ve idam edildi. Gerekçe, beklenmedik şekilde çok sayıda Japon zayıfına neden olmasıydı.

1944 Arnhem Muharebesi, II. Dünya Savaşı sırasındaki en “ilginç” hareketlerden birinin parçasıydı. Yaz aylarında Fransa ve Belçika üzerinden hücum ettikten sonra, Müttefik birlikleri ile Almanya arasında son bir doğal engel duruyordu; Ren Nehri. Market Garden Operasyonu Müttefiklerin bu engeli aşma ihtiyacından doğdu. Planın arkasında Avrupa'daki İngiliz kuvvetlerinin komutanı General Bernard Montgomery vardı. Harekât planına göre İngiliz ve Amerikan hava indirme birliklerinin 30.000 paraşütçüsü, Hollanda ve Almanya sınırındaki bir kanal ve nehir ağı üzerindeki

sekiz köprüyü ele geçirmek için düşman hatlarının arkasına bırakılacaktı. Aynı anda, İngiliz tankları ve piyadeleri de, Müttefik cephesinden bu kilit köprülere kadar dar bir yoldan ilerleyerek paraşütçülerle buluşacak ve köprüleri geçeceklerdi. Hava indirme birlikleri köprüleri almak için Eindhoven, Nijmegen ve Arnhem kasabalarına ineceklerdi. Müttefik istihbaratının tespit edemediği iki SS Panzer tümeni, Arnhem çevresinde konuşlanmıştı. Diğer yanda Müttefiklerin çok az uçağı vardı. Bu da tüm birliklerinin aynı anda bölgeye indirilemeyeceğı ve sürpriz faktörünün kaybedileceğı anlamına geliyordu. Hatta paraşütçüler, uçakların uçaksavar ateşinden korunması adına hedef bölgelerinin yaklaşık on kilometre uzağına indirildiler. Başarılı bir indirmeden sonra teçhizatlarını toparlayan Müttefik birlikleri Arnhem'e doğru ilerlerken, Wehrmacht kuvvetleri hızla harekete geçti. Alman piyadeleri neredeyse geçilemez bir savunma alanı oluşturdu. Müttefiklerin sorunlarına bir de telsiz arızalarından oluşan iletişim sorunu eklendi ki saldırının koordine edilmesi imkansızlaştı. Müttefik yer birlikleri de yavaş ilerleme kaydetti ve destek sunmak için köprülerden hiçbirine ulaşamadılar. Alman direnişine rağmen, belirlenen hedeflerine ulaşan Amerikan güçleri ise, yıkılmış köprü enkazlarıyla karşılaştılar. Yarbay John Frost liderliğindeki 700'den fazla İngiliz paraşütçüsü Arnhem köprüsüne ulaştı ve akşam vakti kuzey ucunu ele geçirdi. Ancak sayıları nispeten azdı ve sadece hafif silahlıydılar. Kısa süre sonra Müttefik ana kuvveti ile teması kaybettiklerini ve 9. SS Panzer tümeni tarafından çevrildiklerini anladılar. İngiliz paraşütçüleri, yetersiz silah ve mühimmata rağmen, dört gün boyunca köprünün kuzey ucundaki konumlarını korudular. Ancak Alman tanklarının devreye girmesi karşısında paraşütçüler, küçük bir İngiliz askeri cebinin bulunduğu Oosterbeek köyüne çekildiler.

İngilizlerin bu direniş i daha sonra birçok kitap ve sinema filmine konu oldu. Bugün Arnhem direniş i dendiğinde akla ilk gelen, Müttefik Hava İndirme Ordusu'nun taktiksel komutanlığını üstlenen İngiliz Korgeneral Frederick Browning'in Eylül başlarında Montgomery'e Arnhem için yaptığı uyarıdır: "çok uzakta bir köprü".

1944 Samar Muharebesi, aslında Amiral William Halsey Jr.'ın Japonların hazırladığı bir tuzağın içine çekilmesi ile başladı. Amerikan 3. Filosu ile birlikte Japon ana filosu zannettiğı gemilerin peşine takıldı. Halbuki o Japon gemileri bir yemdi. Halsey, arka kapısını kollamak amacıyla; destroyer, destroyer refakatçisi ve hafif uçak gemilerinden oluşan kod adı Taffy 3 olan küçük bir kuvveti geride bıraktı. Bir süre sonra Taffy 3,

güçlü bir Japon filosu ile karşılaştı. Amerikan destroyerleri tereddütsüz ileri atıldılar. Kapışan iki filo arasındaki güç dengesizliğine rağmen Taffy 3, saldırılarına elindeki her türlü silahı kullanarak devam etti. Şaşırان Japon filosunu, toparlanmak için geri çekilmeye mecbur etti. Karşılarındakilerini Halsey'in ana gücün öncü kuvveti zanneden Japonlar yeniden angajmana girmediler. Taffy 3'ün savunması nihayetinde Filipinler'i tam bir Japon işgalinden kurtardı.

1944 Bastogne Savunması, II. Dünya Savaşı'nın görünürde küçük bir parçasıydı ama etkisi büyük oldu. Normandiya Çıkarması'nın ardından, Alman ordusu kaybettiği Antwerp'teki limanı yeniden ele geçirmek için harekete geçti. Hitler, Ardenler Taarruzunu başlatarak Müttefik hatlarına saldırdı. İki taraf arasında yaşanan Bulge Muharebesi'nin en önemli çatışmalarından biri Belçika'nın pek çok yolun keşiştiği bir kavşak olduğundan her iki taraf için de stratejik öneme sahip Bastogne kasabasında yaşandı. Amerikan 101. Hava İndirme Yümeni'ne bağlı birlikler 18 Aralık'ta ulaştıkları Bastogne'da Almanlar tarafından kuşatıldılar. İkmal hatlarının kesilmesine, yoğun ateş maruz kalmalarına ve inanılmaz kış şartlarıyla yüzleşmelerine rağmen Amerikan paraşütçüleri direnmeyi sürdürdüler. Almanların yaptıkları çağrıya "Ahmaklar" gibi tek bir kelimeyle yanıt vererek teslim olmayı reddettiler. Gökyüzünün açılması ile birlikte Müttefik hava üstünlüğü kendini gösterince Alman saldırıları yavaşladı. 101. Hava İndirme'nin askerleri bütün olumsuzluklara rağmen Bastogne kavşağını yedi gün tutmayı başardılar. Nihayet General Patton'un III. Ordusu'nun birlikleri, Alman kuşatmasını kırarak kuşatmayı sona erdirdi. Bastogne Savunması, sadece Bulge Muharebesi'nin değil, tüm savaşta gidişatı değiştirdi. Müttefik hattını kıramayan Alman kuvvetleri geri çekildi. Bu Nazi Almanyası için sonun başlangıcı demektir.

Kore Savaşı başlayalı neredeyse 1 yıl olmuştu. **1951 Imjin Nebri Muharebesi** bu geçen zaman içerisinde pek ender rastlanan bir direniş sahne oldu. Gönüllü Halk Ordusu mensubu yaklaşık 10.000 Çinli asker küçük bir BM savunma hattına saldırdı. Bir anda müttefikleri ile teması kesilerek tecrit edilen İngiliz Ordusu'nun piyade birliklerinden Gloucestershire Alayı'nın 650 askeri; bir tepeye doğru çekildi, yeniden düzene geçti ve saldırganlara karşı sıkı bir direniş başladılar. Çekilmeleri emredilene kadar 24 saat boyunca durdukları konumu savundular. 650 kişiden sadece 40'ı güvenli bölgeye geri dönebildiler. Gloucestershire Alayı'nın bu muharebede savaşmış askerleri "Muhteşem Glosters" olarak anılmaktadır.

Modern zamanların son direniş örneklerinde biri de, İrlanda Devleti'nin kurulmasında sonra ordusunun ilk defa başka bir ulusla çatışmaya girdiği ve 150 İrlandalının 5000 kişiye karşı mücadele ettiği **1961 Jadotville Muharebesi**'dir. Kongo'daki Katanga itilafı sırasında BM Barış Gücü'ne bağlı İrlanda Ordusu birlikleri, destek personeli veya yeterli malzeme olmadan Jadotville şehrine konuşlandırıldı. Bir Pazar sabahı, çoğunluğu Katolik olan birlikler ayine katılırken, Kongo'nun 11 eyaletinden biri olan Katanga'nın Başbakanı Moise Tshombe'ye bağlı bir grup paralı asker ve yerel kabile mensubu, BM birliklerinin karakoluna saldırdı. Uçak ve havan desteği alan saldırganlara karşı İrlandalıların elinde sadece hafif anti-personel silahları ve antika Vickers makineli tüfekleri vardı. Takviye alma imkanlarının olmadığını anlayan kuşatılmış birliklerin geçtiği mesaj daha sonra bu çatışma ile özdeşleştirilmiştir: "Son mermimize kadar dayanacağız. Biraz viski olursa daha da fazla..." Saldırganlar dalgalar halinde saldırdı. Ancak İrlandalıların tepkisi etkili ve kesin oldu. Ateşlerini Katangalıların makineli tüfekleri ve havanları üzerinde yoğunlaştırdılar. Bombardıman altındaki İrlandalılar, mühimmatlarını tüketip teslim olmaya zorlanmadan önce, saldırganların 300'ünü öldürmüş, 1.000'e yakınına yaralamışlardı. Direnişleri de tam altı gün sürmüştü.

Savaşlar bunlar gibi sayısız örnekle doludur. Ancak dünya harp tarihi içerisinde sadece bazıları kayda değer sayıldıkları için yer alabilmiştir. Oysa askerler için; girdikleri her mücadele, çarpıştıkları her muharebe ve parçası oldukları her savaş hayati önem taşımaktadır. Düşmanı ile burun buruna gelen her asker; bulunduğu yere geliş amaçlarını, kendisine öğretilenleri, gelecek kaygısını bir kenara bırakarak omuz omuza mücadele ettiği arkadaşlarını korumak adına tamamen reflekse dönüşmüş tepkileriyle savaşır. Artık tek ideali vardır; ölmek için öldürmek...

BİRİNCİ BÖLÜM
KILIÇ

MÖ 1274 KADEŞ MUHAREBESİ

MÖ 1274 yılının Mayıs ayı sonlarında, Mısır'ın genç hükümdarı II. Ramses, Asi nehrinin kıyısında, büyük bir Mısır ordusunun başında, baş düşmanı Hititlerin Kralı Muwatalli'ye karşı bir muharebenin eşiğindeydi. Kendinden emin Ramses, ismini Mısır'ın şanlı firavunlarının arasına sokacak bir zafer kazanmayı bekliyordu. Ancak bir tuzağa düştüğünün farkında değildi. İnsanlık tarihinin en eski çatışmalarından biri olan bu karşılaşma, Kadeş Muharebesi olarak bilinecekti.

Kadeş'e Giden Yol

Doğu Akdeniz'de egemenlik için Mısır'a meydan okuyan en önemli güç, başkenti Anadolu'da bulunan güçlü Hitit İmparatorluğu'du. İki devlet arasında, bugünkü Suriye toprakları vardı. Burası Akdeniz havzasını Mezopotamya'ya bağlayan stratejik ve ekonomik bir kavşaktı. Bu nedenle hem Hititlerin hem de Mısırlıların arzuladığı, çok tartışmalı bir bölgeydi. Her iki ülke tarafından da kendi etki alanı içinde kabul edilmekteydi. Aslında müstahkem şehir Kadeş'i küçük bir krallık kontrol ediyordu. Üstelik Hititler ile Mısırlıları birbirlerine karşı kullanıyordu.

Daha geniş bir tarihsel perspektiften bakıldığında Kadeş Muharebesi, hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olduğumuz bir muharebe olduğu kadar diğer birkaç önemli özelliği ile de dikkat çekicidir. Tarihteki en büyük savaş arabası muharebelerinden biriydi. Tüm maddeleri günümüze kadar ulaşmış, dünyanın en eski barış anlaşmalarından biri ile sonuçlandı. Yüzyıllar boyunca eski Yakın Doğu tarihinin seyrini etkiledi. Mısır'ın en ünlü firavunlarından birinin itibarının temelini oluşturdu.

Rakipler

II. Ramses 29 yaşındaydı. Mısır tahtına Yeni Krallık olarak bilinen dönemde çıkmıştı. Bu dönemde Mısır, nüfuz alanını güneye, yukarı Nil boyunca Afrika'ya ve Akdeniz kıyıları boyunca doğu ve kuzeye doğru genişletmeye çalışan bir emperyalist güç haline geldi. II. Ramses'in babası

I. Seti, agresif bir yayılmacı politika izlemişti. Birkaç büyük askeri seferi şahsen düzenledi. Filistin'i fethetmek için Kenanlı prenslerden oluşan bir koalisyonu yenilgiye uğrattı. Ardından hepsini kuzeye, Lübnan'a doğru sürdü. Yine de Kadeş, Hititler ile ittifak içine girmeyi tercih etmişti. II. Ramses, büyük bir askeri firavun olarak kendi itibarını kazanmak için can atıyordu. Karizmatik bir lider ve yetkin bir stratejist olduğunun işaretlerini çoktan göstermişti; tahtı kazanır kazanmaz, orduyu yeniden teşkilatlandırmaya ve herhangi bir büyük sefer için gerekli lojistik desteği sağlayacak ileri üsler kurmaya başlamıştı.

II. Ramses'in Hitit rakibi Muwatalli ise başlangıçta Hitit tahtını miras almak niyetinde değildi ancak ağabeyi öldükten sonra kral oldu. Muwatalli'nin babası, Seti'ye karşı savaşmıştı; bu nedenle Mısır ve Hititler arasında devam eden çatışmanın kuşaklara dayanan bir tarafı vardı.

Mısır Ordusu ve Teknolojisi

Mısır ordusu, her biri 5.000 kişi ve savaş arabalarından oluşan dört piyade tümeninden oluşuyordu. Tahminen, tümenlerin her birinde yaklaşık 500 savaş arabası bulunmaktaydı. Bunlar elit vurucu görev gücünü oluşturmaktaydı. Etkili bir savaş arabası için üç bileşen gerekliydi: mükemmel çalışan tekerlekler, hızlı ve kuvvetli atlar, oldukça güçlü bir yay. Bu teknolojiler MÖ 2. binyılda bir araya gelmiş gibi görünmekteydi ve göçebe Hint-Avrupa kabileleri aracılığıyla Avrasya'ya yayılacaktı. II. Ramses zamanında Mısır savaş arabaları oldukça etkili birer savaş makinesiydi.

Hızlı ve manevra kabiliyetleri yüksek araçlardı. Dar jantlı altı tekerleğe sahip hafif bir tasarımları vardı. Zemininde ham deri şeritleri olan hafif ahşap bir çerçeve üzerine gerilmiş, öküz derisinden yapılmış "D" şeklinde bir kabinleri vardı. Atların bağlandığı tek bir uzun sırtıkları bulunmaktaydı. Aks; sabit ve daha küçük bir dönüş yarıçapı için çok arkaya konuşlanmıştı. Mürettebat iki kişiden oluşuyordu: Yay ve ciritlerle donatılmış bir savaşçı ile aynı zamanda bir kalkan taşıyan sürücü. Bu araçlar kolaylıkla parçalanabildiğinden, engebeli zeminlerde piyade tarafından taşınırdı. Ana işlevleri, hızlı hareket eden okçuluk platformları olarak hizmet vermektir. Kullanım stratejileri; ölümcül hücum gerçekleştirmek, dönmek, geri çekilmek ve tekrar hücum etmek olarak belirlenmişti. Savaş arabalarının ordunun üst düzey birimleri olmasının yanında savaş arabalarının mürettebatı da daha eğitilmiş askerlerden oluşuyordu. Orduya eşlik ettiğinde,

firavun, doğal olarak öncü arabacı rolünü üstlenirdi. Orduda kalıcı bir profesyonel çekirdek vardı. Ancak savaş zamanlarında, başta piyade sınıfı olmak üzere, ordu birimlerinin çoğu genellikle çiftçilerden oluşan geçici askerlerle dolduruldu. Bu askerler basit mızraklar, yaylar veya bronz bir balta veya kılıçla donatılmışlardı. Gövde zırhları minimaldi, sertleştirilmiş kumaş veya deriden yapılmıştı.

Hitit Ordusu ve Teknolojisi

Muwatalli, tahmini boyutu 40.000 kişi ve 3.500 savaş arabasına dayanan devasa bir ordu kurmuştu. Standart Hitit arabası Mısır savaş arabalarından önemli ölçüde farklıydı. Daha büyük ve daha sağlamdı, dikdörtgen ahşap kabini ile çok daha ağır bir tasarıma sahipti. Aks, arka-ya değil, kabinin altına ortalanmıştı. Üç mürettebat taşıyordu: Sürücü, büyük bir kalkanı ve mızrağı olan bir savaşçı ve bir uzun ciridi ile yayı olan bir savaşçı.

Savaşta Hititler, ağır savaş arabalarının taktiksel kullanımını tek bir toplu hücumla dayandırdılar. Stratejileri, düşmanın saflarını kırmaya ve ardından mızrak veya ok atarak onları ortadan kaldırmaya dayanıyordu.

Muharebe

II. Ramses ve Mısır ordusu Kadeş'e yaklaşırken, Hitit ordusunun yakınlarda olduğundan habersizdiler. Bu nedenle dört tümenlerini, yürüyüş kolaylığı sağlamak için yaklaşık yarım günlük yürüyüş aralıklarıyla hareket ettirmişlerdi. Ramses, lider tümen olan Ammon'a eşlik ediyordu. Arkalarından Ra, P'tah ve Set tümenleri geliyordu. Ammon tümeni Asi nehrini geçtiğinde, Bedevi yerlileri gibi görünen iki Hitit ajanı, Ramses'e Muwatalli'nin Mısırlıların yaklaşmasından korkarak kuzeye kaçtığını söyledi. Ramses bu hikâyeye inandı. Belli ki bilgiyi kendi keşif birimlerinden gelen bilgilerle teyit etmek için hiçbir girişimde bulunmamıştı. Ancak daha sonra, Mısır savaş kampı muhafızları, yakınlarda gizlenen iki Hitit casusunu yakaladı. Yedikleri sıkı bir dayaktan sonra casuslar, Muwatalli'nin kaçmadığını, Kadeş'in diğer tarafında saklandığını ve ordusunun savaşa hazır olduğunu itiraf ettiler. Ramses, dağınık kuvvetlerinin tüm unsurlarının bulunduğu yerde maksimum hızda birleşmesi için habercilerini derhal diğer tümenlere gönderdi.

Bu arada Muwatalli, yürüyüş formasyonundaki Mısırlıları gafil avlayarak Ra tümenini durdurmak için savaş arabalarından güçlü bir birlik gönderdi. Ağır Hitit savaş arabaları, daha hafif Mısır savaş arabalarının koruyucu perdesinden geçti. Yürüyen piyade hatlarına çarpıp yararak Mısır formasyonunun ortasından bir yol açtılar. Hayatta kalan Mısır askerleri paniğe kapılıp düzeni bozdular ve kaçtılar. Ra tümeninin geri çekilen kalıntılarını takip eden Hitit arabaları, Ammon tümeninin kampına saldırdı. Kampı savunmak için oluşturulan kalkan duvarını aştılar. Yaptıkları baskın Hitit arabalarını; çadırlar, vagonlar, malzeme yığınları ve askeri teçhizattan oluşan dev bir labirentin ortasına kadar götürdü.

Hitit arabalarının bir anda içine düştüğü kaos, Ramses'e, silahlanmak ve kuvvetlerini organize etmek için hayati bir zaman kazandırdı. Ammon bölümünün savaş arabaları hayatta kalan Ra tümeninin arabaları ile bir araya getirildi. Daha sonra bu güç, dikkati dağılmış ve düzenini kaybetmiş Hitit arabalarına yönelik bir karşı saldırıya yöneldi. Mücadelenin aleyhine döndüğünü gören Muwatalli, kişisel savaş arabalarını da savaşa davet etti. Ancak uzun zamandır beklenen Mısır takviyelerinin zamanında gelişi Muwatalli'nin bu hamlesini etkisiz kıldı. Muharebe alanına ilk varan, üçüncü Mısır tümeninin ileri birliklerinin eşlik ettiği bir savaş arabası kuvvetiydi. Ne'arin olarak adlandırılan bu kuvvetin farklı bir yönden saldırı başlatması sonucu Hititler dağıldılar ve kaçtılar. Günün geç saatlerinde P'tah tümeninin ana bölümünün gelişi ile birlikte hayatta kalan Ammon ve Ra tümenlerinin yeniden düzenlenmesi, Ramses'in dengeyi lehine çevirerek muharebeyi etkili bir şekilde sona erdirmesini sağladı. Tüm piyadeler de dâhil olmak üzere ordusunun büyük çoğunluğu savaşmamış olmasına rağmen Muwatalli, Kadeş surları içine çekildi. Görünüşe göre, bir hezimet zafere dönüştürmüştü.

Muharebeden bir gün sonra Mısır ile Hitit arasında ateşkes imzalandı. Ramses ordusuyla ülkesine döndü. Muwatalli Kadeş'in kontrolünü elinde tuttu.

Kadeş Muharebesi'ni Kim Kazandı?

Taktiksel anlamda dar bir açıdan bakıldığında Ramses muharebe alanının galibi sayılabilir. Stratejik anlamda daha geniş bir açıdan bakıldığında ise mücadeleyi Hititler kazanmış sayılırlar; çünkü muharebenin asıl hedefine ulaşan onlar oldu: Kadeş şehrine sahip olmak.

Bu muharebe, askeri açıdan diğerlerine göre daha az belirleyici olsa da, dönemin en büyük iki gücü arasında kuşaklardır devam eden savaşı kalıcı olarak sona erdirdi. Muharebeden bir süre sonra Mısır ve Hitit dikkate değer bir barış anlaşması imzaladılar. Bu antlaşma genel itibarı ile; sınırların belirlenmesi, birbirlerinin topraklarını işgal etmemeye yönelik karşılıklı beyanlar, içlerinden biri saldırıya uğrarsa diğerinin destek vermesi, iç isyanları bastırmaya yardımcı olma taahhütleri ve siyasi mültecilerin iade edilmesi gibi hükümleri içermektedir. Antlaşma, antik Yakın Doğu'da neredeyse bir asır sürecek eşi görülmemiş bir barış dönemini başlatmıştır.

Kadeş Muharebesi Ramses için ayrıca bir önem taşır, çünkü tartışmasız bir lider olarak kabul edilmesini sağlamış, prestijini artırmıştır. Gerçi Ramses, 66 yıllık hükümdarlığı boyunca bunu fazlasıyla istismar emiştir ama bu süre zarfında, eski Mısır'ın en ünlü anıtlarının çoğunun da inşa edilmesini sağlamıştır.

